

Denne artikkelen kan kopieres fritt og viderefremidles til andre.

En forutsetning er at navn på utgiver (Strinda historielag), årbokas årstall og forfatter(e) oppgis.

Det må ikke foretas endringer i artiklene.

Det er ikke tillatt å skanne eller kopiere bilder i bøkene for bruk i andre sammenhenger.

Grasmjølproduksjon på Tungen gård

Minner fra 1961 – 62

Av Knut O. Kristiansen

Sist på 1930-tallet ervervet selskapet A/S Korn- og høyforedling eiendommen Tungen gård på Strinda, jordbruksarealene og tilhørende bygningsmasse. Formålet var å dyrke gras og produsere grasmjøl til dyrefor, ja, også til menneskeføde. Selskapet skiftet etter hvert navn til A/S Tungen Gård.

De tyngste eierinteressene i A/S Tungen Gård satt i Oslo med bl.a. juristen og helsekostforkjemperen E. Eckbo som en av de ledende. Selskapet hadde et eget lokalt styre, og Olav Vidvei var daglig leder for bedriften.

På Tunga bygde man opp et grastørkingsanlegg med 2 store elektriske båndtørker med tilhørende møller og oppsekkingsanlegg samt lager for det ferdige grasmjølet. De 2 tørkene var me-

get energikrevende, og høyspent strøm ble tilført via en egen kraftlinje fra Fjæremsfossen kraftstasjon i Klæbu til en transformator i fabrikk.

Tørkene ble manuelt matet, så det ble mange kilo rått gras å lempe inn på båndene i løpet av et skift. Videre måtte tørkearbeiderne regulere hastigheten på båndene, slik at graset ble tørt og verken mer eller mindre. Gikk båndet for fort, ble ikke graset tørt og grasmjølet ikke lagringsdyktig. Gikk det for langsomt, ble det for tørt og det kunne ta fyr inne i tørka.

Arealene på Tunga var ikke store nok til å produsere nok gras til fabrikk, og derfor leide man arealer og dyrket gras bl. a. på Værnes Flyplass. Videre kjøpte man gras på rot hos gardbrukere i et område som strakte seg fra Stjørdal og sydover til Lundamo.

A/S Tungen Gård

TIDL. A. S. KORN OG HØYFOREDLING

HOVEDKONTOR: OSLO
KONGENSGT. 6 - TELEFON 41 08 44
TELEGRAMADRESSE: «CYLINDER»

FABRIKKADRESSE:
STRINDHEIM
TELEFON 22 333

STRINDHEIM,

Grasmelfabrikken i juli 1952. Huset til venstre er det opprinnelige grastørkeanlegget fra 1941. Det nærmeste er et nytt komplett grastørkeanlegg fra ca 1951. Disse to anleggene ble brukt parallelt i mange år. I de 2 drivhusene ble det dyrket tomater, Utsnitt av foto av Widerøes Flyveselskap. Kopi fra Universitetsbiblioteket i Trondheim.

Grashøstingen foregikk med traktor og slåmaskin. Med store pickup-lastere ble graset lastet opp i lastebiler og tilhengere og transportert til fabrikken. Dette var før Omkjøringsvegen ble bygd, slik at innkjøringen sørfra delvis gikk gjennom bymessige strøk, og grasbilene til alle døgnets tider var ikke bare populære. At det datt av en grasdott her og der i vil-lastrøket, gjorde jo ikke saken bedre.

Produksjonssesongen, fra sist i mai til ut i september, var en hektisk periode. Det gjaldt å få høstet og tørket mest mulig gras, og graset måtte tas mens det var på et ungt stadium. Da fikk man grasmjøøl av god kvalitet. Noen arealer kunne så-

ledes høstes både 3 og 4 ganger i løpet av sesongen.

Med den forholdsvis ungdommelige arbeidsstokken som foresto høsting og inntransport, gikk det “det remmer og tøy kunne holde”, ja, noen ganger vel så det.

Fabrikken hadde eget verksted innredet i den gamle stallen. Her arbeidet fast på helårsbasis 1 mann, men i sesongen var de både 2 og 3. Arbeidsoppgavene deres var mange: reparasjoner og vedlikehold av tørker, slåttestyr, lesseapparater, traktorer, tilhengere og lastebiler.

Tungen gård – grasmelfabrikk og mekanisert jordbruk

I januar 1938 ble Tungen gård kjøpt av firmaet A/S Korn- og Høyforedling. Firmaet produserte grasmel til fôr, og trengte jord til høyproduksjon til sin fabrikk som da var på Nyhavna i Trondheim. Gården var på 530 mål dyrket mark og 220 mål skog.

Forsøk med å lage grasmel startet sommeren 1933 på Sam Eydes gård, Sande bruk, i Vestfold. Der var det produksjon i 3 år. I juli 1934 startet A/S Korn- og Høyforedling en "elektrisk gresstørkestasjon" ved Mære Landbrukskole basert på en metode utviklet av svensken Vilhelm Irgens Petterson. Petterson var selv driftsleder for anlegget. Fabrikk ble flyttet til et nybygg i Nyhavna i 1935 – produksjonen var i gang i august. Før det – i april – hadde A/S Korn- og Høyforedling forpaktet Lade gård "med Sørgjerdet" av Trondheim kommune. Der var det 360 mål å dyrke råstoff på.

I 1940 brant anlegget på Nyhavna. Utstyret ble fraktet til Tunga, og ny fabrikk ble bygget der. Den ble åpnet i juni 1941. Fabrikk var skulle tørke gras, grønnsaker og poteter. Firmaet endret navn til A/S Tungen gård i 1944. Gården hadde stor grønnsaksdyrking under krigen.

Høsten 1939 ble Olav Vidvei ansatt som ny driftsbestyrer for Tungen gård og for grasmelfabrikk etter Petterson. Vidvei var utdannet ved Landbrukshøgskolen på Ås. Han var meget opptatt av mekanisering av jordbruket for å ra-

sjonalisere driften. Han anskaffet traktorer og mye moderne utstyr til disse, og konstruerte også utstyr til gårdsdriften og til fabrikk. I et avisintervju i 1949 sier han at gården har "*vel det mest mekaniserte jordbruket i landet*". Mekaniseringen krevde effektive areal – han laget store sammenhengende jorder.

Grasmelet var mineral- og vitamintilskudd til kraftforblandinger for pelsdyr og fjørfe. Produktene het Pelsdyrgrønt og Fjørfegrønt. I 1950 kom et nytt produkt Vivita - et kosttilskudd for mennesker, og med mange gode egenskaper i følge reklamen. Vivita ble produsert som pulver, tabletter og – i de siste årene – som pellets presset av melet. Vivita ble produsert til ca. 1967.

I 1955 ble det startet fabrikk på Ørlandet. Graset ble først og fremst høstet på flyplassen der.

Produksjonen ved grasmelfabrikk på Tunga holdt på ut året 1968. Vidvei hadde i 1965 kjøpt fabrikk og et areal på 11 mål rundt den, og firma Vidvei Trøndergrønt ble opprettet. Fabrikk ble i 1969 flyttet til Klett i nybygde lokaler, og der var det produksjon til ut året 1970. Fabrikk på Klett hadde tørker som ble drevet av olje, og med økende oljepriser og synkende priser for produktene, var det ikke lønnsomt lenger. I dag har Felleskjøpet butikk i bygget.

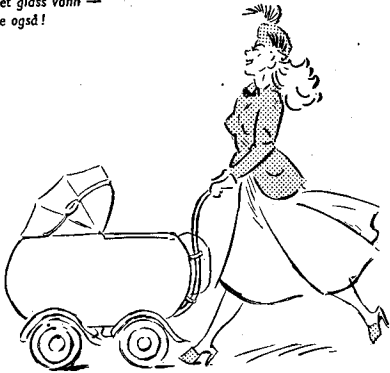
Kilder: Grasmelfabrikkens arkiv og opplysninger fra Steinar Vidvei.

Knut L. Vik.

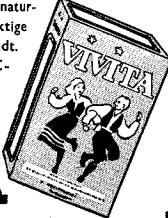
The "Robot" Transplanter, en plantemaskin som ble innkjøpt fra England i 1946. I en reportasje i Adresseavisen i juni 1946 etter at plantemaskinen nettopp var ankommet, står det at en med den kunne plante opp til 12000 planter i timen. Prisen var kr. 3000. Vidvei uttaler at det var vanskelig å skaffe arbeidskraft, og at maskinene skulle erstatte den manglende arbeidskraften.

Begynn med to teskjeer
i et glass vann —
De også!

Dette er mamma

frisk og morgengla. For noen uker siden begynte hun å ta VIVITA hver dag. Dette naturprodukt gir henne en lang rekke livsviktige stoffer i vel avbalansert forhold året rundt. Av mer kjente er således påvist A-B-C-D-E-P og K vitaminer osv.

VIVITA
TUNGENS BLADGRØNT

ÅS I ALLE LEDENDE
KOLONIALFORRETNING
OG PÅ APOTEKENE

ÅS TUNGEN GÅRD - TRONDHEIM

Arbeidet ved bedriften var sterkt sesongpreget. Mens det var en 5 - 6 personer ansatt på helårsbasis, kunne det i sommersesongen være bortimot 25. Fabrikken hadde egen kantine hvor de ansatte som ønsket det kunne få full kost.

Det ferdige produktet, grasmjølet, gikk i det alt vesentligste til kraftforindustrien som brukte det til innblanding i forblandinger, særlig til høns. Kvalitetskriteriet for mjølet var proteininnholdet, og Statens Landbrukskjemiske Kontrollstasjon sto for prøvetaking og godkjenning av partiene. Viste prøvene for lavt proteininnhold, ble det ikke grasmjøl, men høymjøl som måtte omsettes til en vesentlig lavere pris.

Men ikke all produksjonen gikk til dyrefor. Noe ble markedsført som solrikt kosttilskudd for mennesker og omsatt gjennom dagligvareforretningene under navnet "Vivita". Det var grasmjøl av høy kvalitet, rikt på protein, vitaminer og ikke minst rikt på klorofyll. Vivita ble omsatt både i mjølform og som tabletter, pakket i bokser à 250 og 500 gram.

Knut O. Kristiansen er sivilagronom fra Norges Landbrukskøleskole, Ås 1961. 1961-62 var Kristiansen driftsassistent ved Grasmjølfabrikken på Tunga. Siden har han hatt ledende stillinger i Felleskjøpet Trondheim, først i Steinkjer og deretter i Trondheim.

Store grasmengder transporteres ca. 1950. Foto utlånt av Steinar Vidvei.